

Språk och historia

Förra veckoslutet publicerade jag en artikel i *Helsingin Sanomat* (10.7.10) om hur svenskt Finland fortfarande är som samhälle och kultur. Poängen var att Finlands svenska kulturarv endast delvis har att göra med hur många som i dag råkar tala svenska som modersmål på östra sidan av Bottniska viken. Hade jag förstått bättre skulle jag ha tillagt att just detta är väsentligt att hålla i minnet i debatterna om grundskolans ”tvångssvenska” och svenskans status som nationalspråk.

Det vore förstås klokt att även framöver förse vår samhällselit med goda kunskaper i svenska. Men vill riksdagen inte göra det så är det inte nödvändigtvis en katastrof för finlandssvenskarna, eftersom vår förmedlande roll i de finsk-svenska relationerna i så fall skulle förstärkas. Den drabbade parten är ju snarast den finskspråkiga majoriteten. Överhuvudtaget vore det nog bäst att finlandssvenskarna inte blandade sig i debatten om tvångssvenskan eftersom våra motiv ständigt ifrågasätts. Hur patriotiska och välmenande vi än kan vara.

Desto viktigare är det att uppmärksamma konstruktiva inlägg i de finskspråkiga medierna. Pirjo Markkola, nytillträdd historieprofessor vid Jyväskylän universitet, var inne på ämnet i sin ledare i senaste *Historiallinen Aikakauskirja* (2/2010). Professorn påminner om att hon inte hade kunnat utforska Tammerfors 1800-talshistoria utan sina skolkunskaper i svenska, eftersom en ansevärd del av arkivkällorna är svenskspråkiga.

Motståndarna till tvångssvenskan förstår därför inte vad de håller på att frånta landets finskspråkiga ungdom: ”I yttersta fall berövas de sin rätt till sin egen historia. Det handlar inte enbart om Nylands och västkustens förflutna. I Mellersta och Östra Finlands landskapsarkiv är en stor del av urkunderna fram till 1800-talet svenskspråkiga. Vem vill på riktigt skapa en situation där bara svenskspråkiga och enstaka finskspråkiga excentriker förmår producera ny kunskap om finländarnas historia?”

Tongivande historiker vid Jyväskylän universitet har här gått mot trenden. Under de senaste femton åren har de skolat upp ett ansevärt antal magistrar och doktorer, som skrivit avhandlingar om svenska tidens och första hälften av ryska tidens historia. Mina finskspråkiga kolleger Markku Kuisma och Panu Pulma gör en motsvarande insats vid Helsingfors universitet. För närvarande leder docent Pulma ett stort forskningsprojekt om uppförandet av Sveaborg, som förutom ny kunskap om denna så betydande satsning lockar flera unga finskspråkiga förmågor att förkovra sin svenska.

Det är ändå inte en slump att en betydande del av Pulmas projektforskare är svenskspråkiga forskarlöften. Mina finskspråkiga kolleger vid olika universitet har bekymrat noterat att studenternas kunskaper i svenska språket har urholkats i den grad att många inte förmår tentera svenskspråkig litteratur. Något måste göras och här har inte minst Finlands svenskspråkiga historiker ett viktigt uppdrag framför sig.

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 18.7.2010